

Jagode za oči

Pri pregledovanju gradiva za razstavo *Škofja Loka - čas pasijona* sem naletela na zanimiv članek dr. Rudolfa Andrejke: *Star kmečki inventar iz 18. stoletja*. V njem predstavi in objavi popis zapuščinskega inventarja Janeza Kalana, posestnika in gostilničarja iz Selc, iz leta 1723.¹ Popis inventarja med drugim omenja, da od nakita: » ... nič takega ni; je pa ena zaponka z 11 koralami, jagode za oči imenovana (augen - Corallen)«. ² Tako imenovane jagode za oči so ogrlica, sestavljena iz poldragih kamnov in steklenih jagod, ki so jih ljudje uporabljali za zdravljenje oči. To je tudi prva omemba ogrlice z zdravilnim učinkom v Sloveniji.

Jagode za oči. Ljudje so jih uporabljali za zdravljenje oči. Original hrani Slovenski etnografski muzej v Ljubljani, inv. št. E 3216. (foto: Janja Žagar)

1 Andrejka, *Star kmečki inventar*, str. 38.

2 Andrejka, *Star kmečki inventar*, str. 44.

Dr. Rudolfa Andrejko so omenjene jagode za oči tako pritegnile, da se je napotil h Kalanovim in povprašal po njih. Tedanja posestnica Kalanove hiše Uršula Semen, poročena Bešter, se jih je še dobro spominjala in povedala, da so si jih pri njih izposojali ljudje iz cele Selške doline. Tisti, ki je imel težave z očmi, si jih je ponoči ali pa toliko časa, dokler je ležal, obesil okoli vratu. Ko je vstal, jih je snel in položil v skledo z vodo. »*In kdor je nosil te jagode le enkrat, v trdi veri, mu gotovo pomagajo zoper bolezni na očeh, in sicer tako, da ga ne bodo nikoli več bolele oči.*«³

Te jagode za zdravljenje oči so uporabljali do okoli leta 1900. Od enajstih jagod so se žal ohranile le tri. Brušene so v obliki očesa. Ena jagoda je iz ahata (dolžina 2,5 cm, premer 1,9 cm), druga iz japisa (dolžina 1,8 cm, premer 1,1 cm), tretja pa iz brušenega stekla (dolžina 2,5 cm, premer 1,9 cm). Dr. Rudolf Andrejka je v njih prepoznal pomembno kulturno dediščino, zato jih je odnesel v tedanji Etnografski muzej (danes Slovenski etnografski muzej) v Ljubljani, kjer jih hranijo še danes.⁴

Ogrlica, narejena iz poldragih kamnov in stekla, namenjena zdravljenju oči, pa ni bila edina na Loškem. Imeli so jih še v Javorjrah, na Malenskem Vrhju, v Zmincu, pri »Firbarju« v Karlovcu in Uršulinskem samostanu v Škofji Loki.⁵ Domnevam, da je slednje dr. Rudolf Andrejka videl, saj jih je v članku *Jagode za oči* tudi opisal. Na modrem traku je bilo nanizanih osem jagod. Prva je bila večja, okrogle oblike in motno sivorumene barve, sledile so tri rjavkaste, pa večja jagoda rdečerjave barve. Šesta je bila oglata in brušena iz kamna temnomodre barve, sedma steklena in v obliki prizme, zadnja pa je bila iz črnega poldragega kamna.⁶

Iz napisanega lahko sklepamo, da so naši predniki že poznali oziroma verovali v zdravilno moč dragih in poldragih kamnov. Danes lahko to primerjamo z alternativno vejo medicine, imenovano kristaloterapija, ki jo sprejemamo kot novost od zunaj, čeprav je pri nas že imela določeno tradicijo, ki pa je bila žal, vsaj za nekaj časa, bolj ali manj prekinjena.

LITERATURA

Andrejka, Rudolf: Star kmečki inventar iz 18. stoletja. *Etnolog* 7, Ljubljana : Etnografski muzej, 1934, str. 38–50.

Andrejka, Rudolf: Jagode za oči. *Etnolog* 7, Ljubljana : Etnografski muzej, 1934, str. 183–185.

Sterle, Meta: Ljudsko zdravilstvo na Loškem. *Loški razgledi* 37, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1990, str. 87–122.

3 Andrejka, Jagode za oči, str. 183.

4 Andrejka, Jagode za oči, str. 183–184.

5 Sterle, Ljudsko zdravilstvo, str. 111.

6 Andrejka, Jagode za oči, str. 184–185.